

DE WOLVEN VAN DE EEUWIGHEID

Van Karl Ove Knausgård verschenen ook bij Singel Uitgeverijen

Engelen vallen langzaam

Vader (Mijn strijd 1)

Liefde (Mijn strijd 2)

Zoon (Mijn strijd 3)

Nacht (Mijn strijd 4)

Schrijver (Mijn strijd 5)

Vrouw (Mijn strijd 6)

Uit & thuis (met Fredrik Ekelund)

Herfst (De vier seizoenen 1)

Winter (De vier seizoenen 2)

Lente (De vier seizoenen 3)

Zomer (De vier seizoenen 4)

Het Amerika van de ziel

Zoveel verlangen op zo'n klein oppervlak

Buiten de wereld

De morgenster

De vogels van de hemel

Karl Ove Knausgård

DE WOLVEN VAN
DE EEUWIGHEID

Uit het Noors vertaald door Marin Mars

DE GEUS

AMSTERDAM • ANTWERPEN

Deze vertaling kwam tot stand met financiële steun van NORLA

Oorspronkelijke titel *Ulvene fra evighetens skog*, verschenen bij Forlaget Oktober

Oorspronkelijke tekst © Karl Ove Knausgård, 2021

All rights reserved

Nederlandse vertaling © Marin Mars en De Geus bv, Amsterdam 2024

Omslagontwerp Rouwhorst + Van Roon

Omslagbeeld © Jan Hamstra

Typografie binnenwerk Perfect Service, Reeuwijk

ISBN 978 90 445 4776 4

NUR 302

www.degeus.nl

Voor Michal

*Hij zal elke traan uit hun ogen wissen,
en de dood zal niet meer zijn,
noch verdriet noch kreten noch pijn.
Want wat ooit was, is verdwenen.*

HELGE

IK HEB NET naar het album *Rockin' All over the World* van Status Quo zitten luisteren. Ik ben nog steeds in shock. Toen het uitkwam, draaide ik het non-stop. Dat was in 1977 en ik was elf jaar. Sindsdien heb ik die nummers nooit meer gehoord. Tot nu toe dan, toen ik me in mijn werkkamer zat te vervelen en enkele sporen terug in de tijd volgde; via bands die op andere bands leken, die weer op andere bands leken, verscheen het opeens weer op mijn scherm. Bij het zien van de hoes alleen al liepen de rillingen me over de rug. Het beeld van de aarde, oplichtend in de zwarte ruimte, met de naam van de band in een soort elektrisch schrift en de titel van de plaat in computerletters eronder – wow! Maar toen ik het afspeelde, was ik gewoon verbijsterd. Ik herinnerde me alle songs nog, het was alsof de melodieën en de riffs uit hun eigen geheime plekje in mijn onderbewustzijn tevoorschijn kwamen om dat waar ze ooit uit waren voortgekomen te ontmoeten en te omarmen. Eindelijk ontmoetten ze hun oorsprong weer, hun ouders, deze oude Status Quo-nummers. Maar dat niet alleen. Ze brachten een vloed van herinneringen met zich mee, een wirwar van smaken, geuren, beelden, gebeurtenissen, stemmingen, sferen – you name it. Mijn gevoelens konden die enorme hoeveelheid informatie niet aan; de drie kwartier dat het album duurde, trilde en sidderde alles vanbinnen.

Ik had het op cassette – niemand die ik kende had een platenspeler, behalve mijn zus, maar die luisterde alleen naar jazz en klassiek – en draaide het de hele dag door op de zwarte cassettespeler die ik het jaar ervoor met kerst gekregen had. Hij liep op batterijen en ik nam hem bijna overal mee naartoe. En ik zong alle nummers mee.

*You donou me, don hang around
You donou me nomore*

Geweldig om dat weer te horen!
En dit!

*Tutututake us alone men a ment to tain going you where
Die doe doe die doe doe!*

Status Quo, Slade, Mud, Gary Glitter, dat waren de bands waar we naar luisterden; degenen die wat ouder waren vulden dat nog aan met Rory Gallagher, Thin Lizzy, Queen en Rainbow. Toen veranderde alles op slag, voor mij tenminste, want opeens waren Sham 69, The Clash, The Police en The Specials het helemaal. Maar al die bands had ik zo af en toe nog wel beluisterd. Alleen Status Quo niet. Daarom was het alsof ik vanbinnen explodeerde. Daarom moest ik huilen toen ik deze regel hoorde:

*An ai laik it ai laik it ai laik it ai laik it ai la la la la laik it la
la la laik it
her we go -o:
rockin all over the world*

Niet dat er nou zoveel gebeurde in het jaar 1977, in elk geval niet voor mij, het was meer *dat* er iets gebeurde, met name dat er iets *was*.

Dat ik er was. En dat ik *daar* was.

In mijn kamer bijvoorbeeld.

Mmmm, de geur van de elektrische kachel.

De muziek op mijn cassettespeler.

Niet zo hard, pappa was thuis, maar hard genoeg om de sfeer diep tot me door te laten dringen.

De sneeuw buiten. Hoe die rook als hij nat was, bijna meer als regen dan als sneeuw.

An ai laik it ai laik it ai laik it ai laik it ai la la la la laik it la la la laik it
Hilde die de deur opendoet.

‘Er loopt een meisje voor ons huis heen en weer. Ken je haar?’

Ik ging voor het raam van de woonkamer staan. Er liep inderdaad een meisje langs ons hek. Ze stak de weg over en bleef aan de overkant naar ons huis staan kijken. Ze kon me niet zien, maar toch. En toen liep ze weer terug, tussen de struiken door en langs ons hek.

‘Ken je haar?’ zei Hilde.

‘Ja,’ zei ik. ‘Dat is Trude. Ze zit in de parallelklas.’

‘En wat doet ze hier?’

Ik haalde mijn schouders op.

‘Ik denk dat ze voor mij komt.’

‘Ha!’ zei Hilde. ‘Je bent pas elf, hoor.’

‘Ik heb al een heleboel vriendinnetjes gehad,’ zei ik.

‘Die je een kusje op hun wang hebt gegeven.’

‘Ik heb met ze gezoend.’

‘Ga dan naar haar toe.’

Ik schudde mijn hoofd.

‘Waarom niet? Ga je met iemand anders?’

‘Ze is een beetje apart.’

‘Is ze niet goed wijs?’

‘Nee, nee. Ze is alleen anders.’

‘Klinkt goed, vind ik.’

‘Dat is omdat je zelf apart bent,’ zei ik en keek haar aan, want ze begon te stralen toen ik dat zei.

‘Niet goed wijs,’ ging ik door.

Toen ging de bel.

‘Dat is Trude,’ zei Hilde. ‘Moet je niet opendoen?’

‘Kun je alsjeblieft zeggen dat ik niet thuis ben?’

‘Wat krijg ik ervoor?’

‘Iets.’

‘De helft van je zaterdag snoep.’

‘Oké.’

Ik stond op de trap en hoorde Hilde zeggen dat ik niet thuis was en dat ze niet wist waar ik was. Toen zag ik Trude door de sneeuw naar huis lopen.

Of het daadwerkelijk zo is gegaan, weet ik niet. Ik herinner me dat ik haar zag en ik herinner me dat ik een heleboel snoep aan Hilde gaf zodat ze voor me zou liegen. Maar het best herinner ik me de sneeuw, het gevoel van de sneeuw, de sfeer. Het mistte ook. Witte, papperige sneeuw, grijze mist. En dan *Rockin’ All over the World*.

Heb ik een herinnering die daar *niet* mee klopt?

Natuurlijk niet, want een mens is opgebouwd uit herinneringen die elkaar bevestigen, dat is wat je *bent*.

Toch heb ik één herinnering die op zichzelf staat. Die verder nergens iets mee te maken heeft. Het was iets wat ik zag. En het was diezelfde

winter, in 1977, een paar weken voor kerst. Maar voor die herinnering heb ik geen muziek nodig. Het staat me nog heel helder voor de geest.

Ons huis stond aan een weg. Aan de ene kant was bos, dat glooiend afliep naar een smalle baai, aan de andere kant lag een nieuwbouwwijk. Als je de weg volgde tot het kruispunt en daar naar rechts ging, kwam je bij een lage brug over het water. Verderop lagen een aantal drijvende steigers en daar weer achter was de zee-engte.

Op een avond liep ik in mijn eentje de weg af. Het was donker en mistig, de sneeuw op de weg was in de loop van de dag voor een deel gesmolten, het asfalt was bedekt met papsneeuw. Ik weet niet meer waar ik heen ging of waar ik was geweest, dat is allemaal uit mijn geheugen gewist. Misschien wilde ik naar de drijvende steigers om te kijken of er iemand was, we hingen daar vaak rond. In ieder geval: duisternis, mist, papsneeuw op het asfalt. Mijn donsjas glom in het licht van de straatlantaarns. Over de brug. Het water zwart en koud.

Maar wat was dat?

Er scheen iets daar beneden.

In de diepte, in het zwarte water scheen iets.

Het duurde een paar seconden voor ik snapte wat het was.

Het was een auto.

Pas toen ik dat begreep, zag ik dat er een steen uit de afscheiding langs de weg ontbrak en dat er bandensporen naar de rand liepen.

Het moest net gebeurd zijn, aangezien de autolampen nog brandden.

Ik draaide me om en rende weer naar boven. Ik moest bij een telefoon zien te komen en een ambulance bellen. Maar toen ik vlak bij de huizen was, was ik niet meer zo zeker van mijn zaak. Het hoefde geen auto te zijn. Het kon ook iets anders zijn. Misschien zou ik een enorme operatie in gang zetten voor niets. Wat zou pappa dan wel niet zeggen?

Ik kwam bij ons huis, ging naar binnen en trok mijn jas uit. Toen pappa me hoorde stak hij zijn hoofd uit zijn werkkamer.

‘Waar ben je geweest?’

‘Bij de nieuwe winkel,’ zei ik.

‘Het eten staat op tafel,’ zei hij. ‘En daarna meteen naar bed.’

‘Oké,’ zei ik.

Ik deed wat me gezegd was. At de boterhammen op die hij had gesmeerd en ging naar bed. Lag nog lang in het donker te denken aan het

licht beneden in het water, aan de auto die onder water lag te schijnen terwijl ik hier lag.

De volgende dag stonden er een ambulance, een politieauto en een kraanwagen. De dag daarop stond het op de voorpagina van de krant. Iedereen had het erover. Behalve ik. Nu, vijfendertig jaar later, heb ik nog steeds niemand verteld wat ik die avond had gezien of wat ik gedaan had. Want ik weet dat ik hem had kunnen redden als ik juist gehandeld had. Maar dat heb ik niet gedaan en hij ging dood. Die herinnering is van mij, alleen van mij, en als er niets onvoorspelbaars gebeurt, neem ik haar mee in het graf.

SYVERT

OP HET VLEGVELD stond de bus in de motregen met draaiende motor en zijn lichten aan bij de kleine aankomsthal. Ik liep er op een drafje naartoe, legde mijn rugzak in de openstaande bagageruimte, stapte in en ging op een van de achterste banken zitten. Ik herkende de chauffeur die onder de overkapping stond te roken, gekleed in het grijze, vormeloze uniform van de busmaatschappij, het was de vader van Eva, een van de meisjes uit mijn oude klas. Hij keek uit over de parkeerplaats met alle auto-daken terwijl hij de gloeiende sigaret met zijn hand afschermdde.

Ik vroeg me af waar hij aan dacht. Aan de zondagse rosbief met spruitjes? Aan dat niemand van spruitjes hield, maar dat iedereen ze op tafel zette? Of was zijn uiterlijk bedrieglijk? Dacht hij tijdens zijn busritten misschien aan allerlei kinky zaken?

Hij was zo zwaar dat de bus licht begon te schommelen toen hij een voet op de treeplank zette. Puur voor de lol telde ik de passagiers, het waren er niet veel, tien met mij meegerekend. Iedereen zat in zijn eentje zwijgend op een bank. Een jongen van mijn leeftijd, maar met veel langer haar, had een koptelefoon op. Het geluid dat eruit lekte, klonk als het gezoem van bijen of zoiets.

Met zijn geldbuidel op zijn heup liep de chauffeur door het gangpad om kaartjes te verkopen. Toen hij bij mij bleef staan, gaf ik hem een briefje van duizend kronen.

‘Heb je niet kleiner?’ zei hij.

‘Nee, helaas,’ zei ik.

Hij keek me aan, maar wendde zijn blik meteen weer af toen ik terugkeek, en begon tussen de biljetten in zijn tas te zoeken. De klep van zijn pet was nat en glinsterde in het schijnsel van de lamp aan het plafond vlak boven hem.

‘Dat kan ik niet wisselen,’ zei hij.

‘Wat doen we dan?’ zei ik.

‘Je mag wel voor niets mee.’

‘Bedankt,’ zei ik.

Even later zette hij de grote motor in de versnelling en reed weg van het vliegveld. Ik pakte mijn koptelefoon uit de zak van mijn donsjas, zette hem op, draaide de cassette in de walkman om en drukte op ‘play’. Het was het eerste album van Van Halen en nu dat opstond, verschoven het asfalt, de straatlantaarns, de omheining van het vliegveld en het zachte gebrom van de motor naar de voorgrond, terwijl het landschap van bomen, rivieren en zandstranden zich leek terug te trekken, als iets uit een tweedegraadswerkelijkheid.

Ik was vier maanden geleden voor het laatst thuis geweest. Dat was met kerst, ik was met verlof, de stad was vol bekenden en ik was iedere avond uitgegaan. Nu was het april, bijna iedereen zat in Oslo, Bergen of Trondheim, en ik was net afgezwaaid uit militaire dienst. Het leek me een goed idee om een paar maanden te hebben om te bedenken wat ik wilde gaan doen, maar nu de bus de helling na de brug op reed en de vlakke buiten het centrum voor ons opdook, kreeg ik het gevoel dat ik me alleen maar zou gaan vervelen. Wat moest ik de hele dag doen?

Uitslapen kon ik vergeten, in elk geval als ik geen verwijten van mamma over me heen wilde krijgen. Een week zou ze het misschien nog wel pikken, als een soort welverdiende vakantie, maar dan zou ze beginnen te zeuren. Ik kon haar stem al horen, de manier waarop ze mijn naam kon roepen, alsof ze tegelijkertijd een oordeel velde.

Op een kruispunt stopten we voor het rode licht. Ik trok mijn knieën op, drukte ze tegen de stoelleuning voor me en schoof onderuit op de bank. Vlak voor het raam stond een fietser met één voet op de grond en de andere klaar op het pedaal. Zijn lichte regenjasje bolde als een plastic tas op in de wind.

Langgerekt en dwingend – *Syy-yvert!* – of afgemeten en scherp – *Syvert!* – klonk mijn naam in haar mond. Dat ik net zo heette als pappa had geheten klonk daarin mee. Dat verbeeldde ik me tenminste. In elk geval was ze nog steeds boos op hem omdat hij doodgegaan was en haar met alles had opgescheept.

Op het streekbusstation hing een groepje jongeren bij de Narvesenkiosk rond, maar verder was het min of meer uitgestorven toen ik het plein

overstak om over te stappen op een andere bus. Ik probeerde weer dezelfde truc bij de chauffeur, maar die haalde zonder een woord te zeggen briefjes van honderd en een van vijftig uit zijn buidel, gaf ze aan mij en drukte toen de rest van het wisselgeld in muntjes uit zijn apparaatje, samen met het vierkante lichtgele kaartje.

Een paar seconden voor de bus zou vertrekken, kwam Gjert aanrennen. Ik herkende hem meteen. We hadden jarenlang in hetzelfde team gespeeld, zowel bij handbal als bij voetbal, dus dat gedrongen, sterke, ietwat hoekige lijf, dat kon niet missen.

Bij de chauffeur bleef hij staan, haalde een maandkaart uit zijn portemonnee, liet die zien en liep naar achteren terwijl hij met zijn ene hand zijn capuchon losmaakte en hem met de andere naar achteren trok.

‘Ga jij tegenwoordig met de bus?’ zei ik. ‘Ben je je rijbewijs kwijt of zo?’

Hij bleef staan en glimlachte.

‘Syvert,’ zei hij. ‘Ben je met verlof?’

‘Nee, ik ben vandaag afgezwaaid.’

‘Gefeliciteerd,’ zei hij en ging op de rij voor me zitten, leunde met zijn bovenlichaam tegen het raam en legde één been over beide zitplaatsen.

‘Ik weet het niet,’ zei ik. ‘Ik had best nog een paar maanden willen blijven, eigenlijk.’

‘Je was kok, toch?’

‘Ja.’

‘Mooi beroep.’

‘Ja.’

De deur ging dicht, de bus reed over het lege plein naar het stoplicht bij het kruispunt naast het treinstation.

‘Ben je je rijbewijs kwijt?’ zei ik.

‘Welnee. Maar ik heb mijn auto in de prak gereden.’

‘Heb je geen leenauto gekregen?’

‘Het kost meer om hem te laten maken dan wat ik ervoor heb betaald. Ik ben op zoek naar een nieuwe.’

‘Oké,’ zei ik.

‘Zo zit dat,’ zei hij. ‘En wat ga je nu doen?’

Ik haalde mijn schouders op.

‘Maar je blijft een tijdje thuis?’

‘Denk het wel.’

‘Kom naar de training dan.’

‘Ja?’

‘Morgenavond.’

‘Waarom niet,’ zei ik.

‘Maar bel Terje eerst en vraag of het goed is. En misschien moet ik je waarschuwen. We hebben een nieuwe trainer. Een Deen. Mads. Hij praat nogal veel.’

‘Praat?’

‘Ja, theorie.’

‘Theorie?’

‘Tactiek. Hij neemt zelfs een tactiekbord mee naar de training.’

Het halfuur dat de busreis naar huis duurde, zaten we te kletsen. Gjert woonde een paar kilometer bij me vandaan, in een nieuwbouwwijk uit de jaren zeventig, terwijl wij in een huis uit de jaren dertig woonden, dat door mijn grootvader was gebouwd op het terrein dat toen nog bij de boerderij van zijn ouders hoorde. We leefden als het ware in de overblijfselen van een oude tijd, dacht ik vaak. Op de lagere en middelbare school waren de meesten van mijn klas import, al kwamen ze niet van ver, terwijl het misschien bij tien, twintig procent was zoals bij mij: dat onze ouders tot een andere generatie leken te behoren dan de ouders van de kinderen uit de nieuwbouwwijk, alsof we een beetje in de tijd waren blijven hangen. Gjert zat ertussenin, hoewel hij in de nieuwbouwwijk was opgegroeid, want we waren feitelijk verre familie van elkaar. Dat bleek nu wel: terwijl de anderen die daar woonden waren weggetrokken, op zijn minst toch naar de stad, was hij hier gebleven.

Hij had rossig haar, wat de Engelsen ‘ginger’ noemen, blauwe ogen met een koude blik en een brede maar dunne mond. Hij was goedlachs, maar niet het type dat grapjes maakte, hij was niet zo verbaal aangelegd of spitsvondig, maar iedereen had respect voor hem, ook al hield hij zich meestal op de achtergrond. Hij was een geduchte tegenstander, omdat hij zo’n sterk lichaam had en nooit bang was om het te gebruiken, hij tackelde en stortte zich in duels alsof hij niets te verliezen had. Ik was ook sterk, in feite sterker dan hij, en zeker twintig centimeter langer, maar ik was een rustiger type. Hij werd woedend als we een doelpunt tegen kregen,

kon tekeergaan tegen de scheidsrechter als die hem ten onrechte bestrafte of een laffe beslissing nam, hij verloor soms de controle en dan schopte hij iemand die hij wilde terugpakken zo onderuit.

‘Niet normaal zo goedgehumeurd als jij bent,’ zei ik toen we bijna bij de halte waren waar hij eruit moest. ‘Heb je een vriendin of zo?’

‘Ja, eigenlijk wel,’ zei hij en keek plotseling weg.

‘Maak je nou een geintje?’ zei ik.

‘Nee,’ zei hij.

‘Wie is het? Ken ik haar?’

Hij schudde zijn hoofd.

‘Heb haar ontmoet met oudjaar op een feest aan de andere kant van de stad.’

‘Komt ze daarvandaan?’

Hij knikte.

‘Hoe oud is ze?’

‘Zestien.’

‘Zo,’ zei ik. ‘Middelbare school? Of?’

‘Beroepsonderwijs.’

‘Heeft ze ook een naam?’

‘Bente.’

Toen ik uitstapte was het opgehouden met regenen, en ik liep naar het huis. Het stond een paar honderd meter verderop aan de zoom van het bos, aan het eind van een smalle, drassige grindweg vol met plassen die werden gerimpeld door de wind die over de vlakke joeg vanaf de onzichtbare maar altijd voelbare zee.

Ik voelde een vage onrust opkomen toen ik het licht achter de ramen zag. Ik wist dat Joar zich verheugde op mijn komst, waarschijnlijk al dagenlang.

Ik mocht hem niet teleurstellen.

Of mamma ook dat soort gevoelens had, daar had ik geen idee van. Dat ze het op prijs stelde dat ik naar huis kwam, daar twijfelde ik niet aan, maar het was de vraag of ze misschien meer waardeerde dat ze nu hulp kreeg dan dat ik nou degene was die haar hielp.

Maakte ook niet uit. Ik was niet van plan om lang te blijven.

Toen ik de deur opendeed, stond Joar in de hal.